
FOLKETINGET

Folketingets Økontaktudvalg

Til: Udvalgets medlemmer

Dato: 2. juli 2010

Resumé af studietur til Aranøerne i Irland

Vedlagt resumé af studietur til Aranøerne i Irland den 7.-10. juni 2010. Et udkast til resumé har været sendt i høring hos de medlemmer af udvalget, som deltog i studieturen.

Resuméet vil efter sædvanlige retningslinjer blive sendt til præsidiets til orientering og lagt ud på Folketingets hjemmeside.

Med venlig hilsen

Jørgen Nielsen,
Udvalgssekretær

Resumé

Økontaktudvalgets studietur den 7. til 10. juni 2010 til Aranøerne i Irland

1. Deltagere og formål

Folketingets Økontaktudvalg, som består af et medlem fra hver folketingsgruppe i Folketinget, og som er et kontaktudvalg mellem Folketingets partier og Sammenslutningen af Danske Småøer, foretog den 7.-10. juni 2010 sammen med sammenslutningen en studietur til Aranøerne i Irland. Aranøerne er en ø-gruppe, som består af 3 øer, og som ligger ca. 45 km sydvest for Galway.

Formålet med studieturen var at studere forholdene for de irske øer for at indhente viden og inspiration til den løbende politiske drøftelse om forholdene og fremtiden for de danske småøer.

Programmet for studieturen er omdelt på ØKU, alm. del – bilag 17.

Udvalget besøgte under studieturen øerne Inis Oirr og Inis Mór, hvor udvalget afholdt møder med beboerrepræsentanter og repræsentanter for den irske øsammenslutning. Udvalget fik endvidere lejlighed til under rundvisninger på de 2 øer at besøge nogle af de væsentligste projekter m.m. på øerne. Udvalget afholdt inden besøget på øerne 2 møder i Galway mhp. at få en mere generel introduktion til situationen for de irske småøer.

Deltagere i studieturen var fra Økontaktudvalget: Formand Preben Rudiengaard (V), Henrik Brodersen (DF), Jørgen S. Lundsgaard (KF), udvalgssekretær Jørgen Nielsen og udvalgsass. Tommy Jørgensen. Fra Sammenslutningen af Danske Småøer deltog formand Dorthe Winther, Henry Larsen og sekretariatsleder Claus Jensen.

2. Baggrund om de irske øer

Sammenslutningen af Danske Småøer har siden 1990-erne haft et samarbejde med de irske øer, som ønskede at opbygge en interesseorganisation efter dansk forbillede. Et resultat af samarbejdet har været, at de irske øer har dannet en ø-organisation, som til dels ligner den danske. De irske øer i organisationen ligner således de danske småøer i størrelse, men den irske ø-organisation er noget anderledes opbygget. Nogle af de irske øer, herunder Aranøerne, er højborg for det oprindelige irske sprog og kultur, og den gælliske interesseorganisation har derfor haft en vis indflydelse på den irske ø-organisation. De irske øer og ø-organisationen har haft national opbakning

såvel økonomisk som moralsk. En væsentlig forskel på de irske øer i forhold til Danmark er princippet med ø-kooperativer på de irske øer, som giver øerne en vis grad af selvforvaltning og grundlag for at sætte forskellige projekter i værk.

Den irske ø-sammenslutning, The Irish Islands Federation, repræsenterer de beboede øer ud for den irske kyst. Organisationens målsætning er at arbejde for bæredygtige og permanente samfund på øerne. Organisationen består p.t. af 33 medlemsøer beliggende langs Irlands vestkyst, som har et befolkningstal mellem 1 og godt og vel 800 personer og et total befolkningstal på ca. 2900 personer. Hovedkvarteret for den irske ø-organisation ligger på øen Inis Oirr, som er en af de 2 øer, som udvalget besøgte.

Det fremgår bl.a. af organisationens hjemmeside, at der i det seneste tiår har været foretaget væsentlige investeringer i infrastrukturen på øerne, og at dette sammen med subsidier af færge- og flyforbindelser samt støtte på andre områder har medført en forbedring af forholdene for øboerne. Regeringen har under den nationale udviklingsplan for 2007-2013 afsat 126 mio. euro til den fortsatte udvikling og bevarelse af ø-samfundene.

Tilsvarende de danske småøer har de irske øer en LEADER-aktionsgruppe. LEADER er et EU initiativ, som tilskynder landdistriktsaktører til at overveje og drøfte deres lokale udviklingspotentiale i et langsigtet perspektiv. Udviklingsplaner, projekter og beslutningsprocesser skal styres nedefra og involverer den lokale befolkning. Der kan ydes tilskud til projekter, der gennemføres af foreninger, interesseorganisationer og myndigheder i udvalgte lokalområder. En betingelse for støtte er, at projekterne har pilotkarakter og er nyskabende. Det er lokale aktionsgrupper (LAG), som koordinerer LEADER-aktiviteterne.

3. Møde med professor Michael Cuddy

Udvalget afholdt forud for besøget til Aranøerne et møde i Galway med professor Michael Cuddy, Irish Centre for Rural Transformation and Sustainability (ICERTS), National University of Ireland, Galway.

Michael Cuddy gav udvalget et oplæg om forskellige aspekter af udviklingen i den irske økonomi og om situationen for landbruget i Irland og de problemer og udfordringer, som Irland står over for på dette område

Michael Cuddy oplyste mere konkret i forhold til situationen for de irske øer, at den irske økonomi (den såkaldte keltiske tiger), indtil den internationale økonomiske krise ramte Irland i 2008, har været gunstig for de irske øer, som har modtaget stor økonomisk støtte. Den økonomiske støtte er givet til alle øer i

modsatning til tidligere, hvor der skete en forfordeling af de irsktalende øer. På de fleste øer er etableret lokale udviklingscentre. Støtten er især gået til væsentlige forbedringer af infrastrukturen på øerne og subsidier af færgedriften. På den anden side betød den keltiske tigerøkonomi, at en del øboer blev trukket ind på fastlandet, fordi arbejdspladserne og pengene fortrinsvis var i byerne, og øerne har således samlet set haft et faldende befolkningstal. Øerne er nu blevet samlet i en fælles LEADER-gruppe, så øerne ikke længere skal konkurrere med fastlandet om tilskud til projekter m.m., men til gengæld kan der opstå en vis konkurrence mellem øerne på tværs.

Michael Cuddy pegede i forhold til en langsigtet strategi for øerne på, at det er nødvendigt at adressere nogle af de centrale problemstillinger såsom, at den sociale service på øerne er mangelfuld, og at fiskeriet på øerne risikerer at forsvinde på grund af overregulering. Landbruget på øerne må for at overleve bevæge sig i økologisk retning og satse på at "brande" ø-produkterne. Turismen på øerne skal udvikles, og øerne skal søge at tiltrække erhverv, som er mobile på grund af den teknologiske udvikling og anvendelsen af it.

4. Møde med Séamus Mac Giolla Chomhaill, Ministeriet for lokalsamfund og landdistrikter og gæliske anliggender

Udvalget afholdt ligeledes forud for besøget til Aranøerne et møde i Galway med Séamus Mac Giolla Chomhaill, The Department of Community, Rural and Gaeltacht Affairs.

Ministeriet for lokalsamfund, landdistrikter og gæliske anliggender blev oprettet af regeringen i 2002 og har ansvar for en række politikker og programmer i forbindelse med lokalsamfund, udvikling af landdistrikter, gæliske anliggender og de irske øer. Et af ministeriets hovedformål er at medvirke til at fremme brugen af det irske sprog.

Séamus Mac Giolla Chomhaill oplyste bl.a., at oprettelsen af ministeriet bygger på en rapport fra slutningen af 1990-erne, og at der på det grundlag blev gennemført den lovgivning, som i dag udgør de rammerne for øerne. Det er en fordel for øerne, at der er et bestemt ministerium, som særligt tager sig af øernes forhold. Regeringen har stor fokus på de irske beboede øerne, selv om de er små, herunder i befolkningsantal, i forhold til andre lande. Regeringens indsats skal ses i sammenhæng med regeringens ønske om at besvare bæredygtige samfund på øerne. Man erkendte for ca. 10 års siden, at der var behov for at gøre en indsats fsva. øernes infrastruktur, herunder færgefart til øerne, og der er siden da tilført dette område ca. 100 mio. euro. En betydelig del af dette beløb er gået til Aranøerne bl.a. i form af forbedringer af flyforbindelser og havneforhold. Det var Séamus Mac Giolla Chomhaills vurdering, at

disse initiativer, som har været mulige på grund af det økonomiske opsving, har hjulpet øerne ganske meget og blev værdsat på øerne.

Færgefarten er nærmere reguleret via kontakterne med private firmaer, som driver færgefarten. Det er bl.a. en del af kontakterne, at der skal være backup, hvis færgen er ude af drift i en periode f.eks. på grund af vedligeholdelse eller reparationer. Der er endvidere fastsat maksimumspriser på færgebilletter for øboerne samt for gods til øerne. Kun forholdsvis få færger har plads til mange biler, og en del færger medtager kun passagerer. Ministeriet har konstant fokus på, om færgefarten kan gøres bedre.

Séamus Mac Giolla Chomhaill oplyste endvidere, at ministeriet også har fokus på turismen på øerne og bl.a. samarbejder med irske turistorganisationer om hjemmesider og anden turistinformation. Hvis turisme på øerne skal yderligere promoveres, er det imidlertid helt afgørende, at infrastrukturen på øerne er på plads, herunder at der er den nødvendige kapacitet mht. hoteller m.m. Ministeriet er endvidere opmærksom på, at det kan være nødvendigt at hjælpe de traditionelle erhverv, fiskeri og landbrug, på øerne, f.eks. i form at give visse fordele, som kan opveje de ulemper, der er ved at drive disse erhverv på øerne. På områder som velfærd, sundhed og undervisning samarbejder ministeriet på tværs af andre ministerier. Skoleeleverne på de irske øer skal typisk i skole på fastlandet efter primary, dvs. når de er 12-13 år, men der er en vis offentlig støtte i forhold til de udgifter, som dette medfører for familierne.

Séamus Mac Giolla Chomhaill henviste i øvrigt til et aktuelt pilotprojekt på Aranøerne, som skal undersøge mulighederne for, at øerne kan blive selvforsynede med vedvarende energi. Det indgår i projektet, at der bliver stillet 8 elbiler til rådighed for øerne. Projektet forventes afsluttet denne sommer, hvorefter ministeriet vil analysere og vurdere resultatet. Ministeriet er også sammen med Skotland og Nordirland involveret i et projekt, som undersøger mulighederne for at indsætte nye færger med lavt energiforbrug. Samarbejdet kan måske give grundlag for, at man via en større ordre kan reducere udgifterne til indkøb af sådanne færger. Det var generelt meget nyttigt, at de irske øer og den irske ø-sammenslutning samarbejder med øer og ø-sammenslutninger i andre europæiske lande, så der kan udveksle informationer om konkrete praktiske erfaringer.

5. Besøg på Inis Oírr

Manager af ø-kooperativet på Inis Oírr, Paddy Crowe, gav udvalget en orientering om øen og kooperativets opgaver. Kooperativet blev oprettet i 1971 med det formål at udbygge og etablere forskellige servicefunktioner - i første omgang i forhold til vand- og elektricitetsforsyning. Det er øboerne, som ejer

kooperativet, som har 263 andelshavere. Kooperativet ledes af en bestyrelse, som bl.a. har nedsat en række arbejdsgrupper, som beskæftiger sig med en række forskellige opgaver. Kooperativet har 7 ansatte, hvoraf flere dog også har anden beskæftigelse f.eks. på øens landingsbane.

Paddy Crowe oplyste endvidere, at de vigtigste erhverv på øen er turisme, fiskeri og landbrug. Øen, som har ca. 270 beboere, har en landingsbane, og der er dagligt fly til og fra fastlandet. Der er 2 daglige færger til fastlandet (Ross á Mhíl). I sommerperioden er der dog flere færgeafgange, herunder til og fra Doolin. Gods fragtes til og fra Galway. Øen har en ud over primary-skolen også en secondary-skole med p.t. 28 elever – men deler dog lærer med nabøen - så eleverne kan gå i skoler på øen, indtil de har afsluttet denne uddannelse. Nogle af kooperativets aktuelle hovedprojekter vedrører anvendelsen og udbredelsen af vedvarende energi på øen, herunder solenergi til opvarmning, etablering af campingfaciliteter, vedligeholdelse af veje, bredbånd, samt et forsøg med opbevaring af levende hummere. Mere fremadrettede projekter er en udvidelse af havnen, etablering af ældrecenter og børnehave samt yderligere udbredelse af vedvarende energi på øen.

Mairead O'Reilly gav udvalget en orientering om det selskab, som står for opgaven med at varetage og strømline støtten til de irske øer i et LEADER-udviklingsprogram for 2007-13. Ministeriet har fastlagt retningslinjerne for selskabets struktur og bestyrelsens sammensætning, som bl.a. består af repræsentanter fra centrale og lokale myndigheder og forskellige organisationer m.m. Budgettet for programmet er ca. 3 mio. euro. Den irske ø-sammenslutning modtager og administrerer derimod ikke længere tilskud og har derfor mistet noget af sin indflydelse. Programmet omfatter 33 irske øer, som befolkningsmæssigt varierer fra 2 personer og op til over 800 personer (i alt ca. 2900). Hovedparten af øboerne bor på irsktalende øer, men hovedparten af øerne ligger uden for det irsktalende område.

Mairead O'Reilly oplyste endvidere, at programmet skal styrke lokalsamfundene på øerne, forbedre økonomien og miljøet på øerne og bevare og fremme øernes kulturarv. Målsætningen for programmet er mere konkret, at opretholde befolkningstallet på øerne, at forbedre beskæftigelsesmulighederne, at udvikle turismen herunder hotelfaciliteter m.m., at forbedre bredbåndskapaciteten og etablere videokonferencefaciliteter. Mairead O'Reilly nævnte som aktuelle eksempler på konkrete projekter ordninger, som giver støtte til lokale landmænd og fiskere, støtte til kvinder til at overvinde barrierer i forhold til arbejdsmarkedet samt støtte til landmænd, som vedligeholder godkendte vandrestier. Det er endvidere en del af programmet, at der kan gives støtte til pilotprojekter, som bygger på samarbejde med tilsvarende grupper i andre EU-lande. P.t. er aftalt et projekt med Småøernes Aktionsgruppe mhp. at bistå 6 øer med at udarbejde energiplaner.

6. Besøg til Inis Mór

Udvalget mødtes med repræsentanter fra bestyrelsen for øens kooperativ, som gav udvalget en orientering om kooperativet og en række af de opgaver og projekter, som kooperativet beskæftiger sig med. Inis Mór har ca. 825 indbyggere og er både i størrelse og indbyggertal den største af Aranøerne. Der er 14 landsbyer på øen, som har 2 primary-skoler og en secondary-skole. Kooperativet på Inis Mór er dannet i 1991 med det formål at skaffe midler, herunder fra EU, samt erhverv til øen. Ved stiftelsen var der 140 andelshaver, typisk familier, som hver indskød et beløb ca. svarende til 130 euro i kooperativet. Ca. 60 pct. af beboerne på øen er andelshavere, men den service og de ydelser, som kooperativet er med til at få etableret, er til rådighed og gavn for alle på øen. Kooperativet har i alt ca. 44 ansatte på øen.

Den største opgave for kooperativet siden stiftelsen har været at arbejde for at skaffe midler til en omfattende renovering af havnen. Efter mange års indsats fra kooperativet er havnen nu via en statsstøtte på ca. 43 mio. euro blevet ombygget bl.a. med en ny fiskerimole. Denne meget væsentlige forbedring af infrastrukturen på øen skal ses i sammenhæng med, at øen har ca. 250.000 turister om året, samt et ønske om at forbedre vilkårene for fiskerne, så dette erhverv og de familier, som beskæftiger sig hermed, kan fastholdes på øen. Turismen er det vigtigste erhverv på øerne efterfulgt af fiskeri, hvorimod der kun er få og små landbrug på øen.

Et andet væsentligt projekt for kooperativet har været et ældrecenter, som blev etableret for ca. 6 år side. Tidligere måtte de ældre forlade øen, når de skulle på plejehjem. Det var et stort problem fra mange ældre, som savnede havet og det irske sprog. Ældrecenteret drives sammen med et sundhedscenter og har tilsammen 24 ansatte. Kooperativet har endvidere fået etableret en vuggestue/børnehave med delvis forældrebetaling for børn mellem 2 ½ år og skolealderen. Kooperativet arbejder endvidere på at skaffe medfinansiering til en række andre projekter herunder en lejeplads/park, renovering af øens museum samt boligbyggeri mhp. at tiltrække nye beboere til øen, herunder irere, som bor i udlandet og gerne vil vende hjem

Kooperativet har endvidere medvirket til, at en tidligere privatdrevet busrute, som ikke kunne løbe rundt, nu drives i offentlig regi, ligesom kooperativet har overtaget en benzintank, hvorfor der nu distribueres diesel til beboerne primært til opvarmning af boliger. Fiskekutterne tanker derimod diesel på et andelsanlæg på fastlandet. Kooperativet driver endvidere i samarbejde med og med tilskud fra den kommunale forvaltning øens genbrugsstation, som sørger

for, at affald i videst muligt omfang bliver genbrugt og komposteret på øen og ellers gøres klar til at blive transporteret til fastlandet.

7. Bilagshenvisninger m.m.

Der henvises for yderligere oplysninger til:

- Baggrundsnotat om Sammenslutningen af Danske Småøers europæiske samarbejde generelt og samarbejdet med den irske ø-organisation i særdeleshed (ØKU, alm. del – bilag 17)
- Baggrundsinformation om den irske ø-sammenslutning (The Irish Islands Federation) og øerne Inis Oírr og Inis Mór (ØKU, alm. del – bilag 17)
- Baggrundsinformation om den europæiske ø-sammenslutning (European Small Islands Federation) (ØKU, alm. del – bilag 17)
- Michael Cuddy: Aspects of the Irish Economy (præsentation for udvalget 7/6-10) (kan rekvireres i Udvalgssekretariatet)
- Séamus Mac Giolla Chomhail: The importance of Ferry Services to the Social and Economic Development of the Islands (præsentation for udvalget 8/6-10) (kan rekvireres i Udvalgssekretariatet)
- Mairead O'Reilly: Integrated local Development Company for the Off-shore Islands of Ireland (præsentation for udvalget 8/6-10) (kan rekvireres i Udvalgssekretariatet)